

Льотна академія Національного авіаційного університету (м. Кропивницький, Україна)
Національний аерокосмічний університет ім.М. Є. Жуковського (м. Харків, Україна)
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна)
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)
Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
(м. Кропивницький, Україна)
Білоруська державна академія авіації (м. Мінськ, Республіка Білорусь)
Сумський національний аграрний університет (м. Суми, Україна)
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)
Університет державної фіскальної служби України (м. Ірпінь, Україна)
Державний університет інфраструктури та технологій (м. Київ, Україна)
Черкаський науково-навчальний інститут Університету банківської справи
(м. Черкаси, Україна)
Вища школа економіки, права та медичних наук ім. проф. Є. Ліпінського
(м. Кельце, Республіка Польща)
Університет Норд (м. Буда, Норвегія)

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної конференції
(Кропивницький, 19-20 травня 2021 року)

ФОРМИ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Івахненко Олена Миколаївна,
аспірантка кафедри маркетингу
Сумського державного університету
o.ivakhnenko@kmm.sumdu.edu.ua

Земельні ресурси – це унікальний природний ресурс, який є національним багатством держави, а від їх раціонального використання залежить рівень життя населення країни та її сталий економічний розвиток. Землі сільськогосподарського призначення, безумовно, є найціннішими землями України та фундаментом аграрного сектору економіки. Для сільськогосподарської діяльності земельні ресурси є і предметом праці, і основним засобом виробництва продукції. Безумовно, всіх, хто займається сільськогосподарською діяльністю, постійно цікавлять тенденції та структури власності на землі сільськогосподарського призначення.

Право власності на землю в Україні гарантується ст. 14 Конституції України [5]. Це означає, що дане право належить до абсолютного права, яке знаходиться під охороною держави, і тільки власник землі може володіти, користуватися й розпоряджатися земельною ділянкою, наданою йому на правах власності.

Основними законами України, згідно з якими набувається та реалізується право власності на землю, є Конституція України та Земельний кодекс України [4, 5]. Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності [4, ст. 78]. Землі сільськогосподарського призначення на правах власності можуть належати громадянам, юридичним особам, об'єднаним територіальним громадам та державі [4, ст. 80]. Права та обов'язки власників земельних ділянок законодавчо закріплені Земельним кодексом України [4, ст. 90 – 91].

Відповідно до ст. 22 та ст. 81 Земельного кодексу України необхідною умовою набуття права приватної власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, безоплатної приватизації земельної ділянки із складу земель державної чи комунальної власності або виділення земельної частки (паю) є наявність громадянства України [4]. Суб'єктами приватної власності можуть бути як фізичні, так і юридичні особи [4, ст. 80]. Згідно даних Держгеокадастру України із 41,4 млн. га сільськогосподарських земель – 31 млн. га знаходиться у приватній власності [1, с. 4]. Більшість громадян України отримали свої земельні ділянки сільськогосподарського призначення (паї) в ході земельної реформи, а саме в процесі приватизації земель колективних сільськогосподарських підприємств. Власниками земельних паїв в Україні є 6,9 млн. осіб [3, с. 4]. Зауважимо, що згідно чинного законодавства, якщо до 1.01.2025 року власник невитребуваного земельного паю або його спадкоємець не оформить право власності на земельну ділянку, то він вважається таким, що відмовився від одержання земельної ділянки і цей земельний пай переходить у комунальну власність територіальної громади [6].

Приватна форма власності на землю є основною формою землекористування в багатьох європейських країнах. Так, наприклад, у Швейцарії та Італії 100% землі знаходиться у приватній власності, в Бельгії та Латвії – 99%, а в Данії, Фінляндії та Болгарії – 98% [3, с. 20]. Але, важливим в питанні приватної власності на землі сільськогосподарського призначення є те, що аграрна політика держав світу передбачає заходи щодо запобігання зосередження великих земельних ділянок у одноосібній власності. Встановлюються обмеження дозволених максимальних площ землі в власності однієї особи. Так, законодавчо дозволена максимальна площа земель у власності в Україні складає 100 га на 1 особу, в Болгарії – до 30 га, в Данії – до 150 га, в Румунії – до 200 га, а в Німеччині і Польщі – до 500 га [7, с. 61].

Комунальною власністю є землі, які належать територіальним громадам сіл, селищ, міст на праві власності [4, ст. 83]. За даними Держгеокадастру України 1,7 млн. га сільськогосподарських земель знаходиться у комунальній власності [3, с. 4].

У державній власності залишаються усі землі України, окрім земель комунальної та приватної власності [4, ст. 84]. За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру України в структурі державної власності перебуває 10,4 млн. га сільськогосподарських земель. З них передані в оренду 15% державних земель (1,6 млн. га), землі запасу складають 13% (1,4 млн. га), а на окупованих територіях перебуває 7% (0,7 млн. га) державних земель [3, с. 8]. З початком децентралізації у комунальну власність 785 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) було передано 1,7 млн. га (16%) державних сільськогосподарських земель [3, с. 10]. Проте, за оцінками проведеного ними аудиту, за роки незалежності незаконно приватизовано 5,95 млн. га сільськогосподарських земель і фактично в державній власності перебуває 2,75 млн. га [1, с. 21].

Всі земельні ділянки повинні бути зареєстрованими у Державному земельному кадастрі [4, ст. 79]. Слід зауважити, що станом на 12.04.2021 року до Державного земельного кадастру є внесеними в відомості дані про 15,3 млн. (76%) земельних ділянок сільськогосподарського призначення загальною площею 32,2 млн. га [2].

Отже, слід констатувати, що саме землі сільськогосподарського призначення виступають основою аграрного бізнесу та розвитку аграрного сектору економіки України взагалі. При цьому різні форми власності на землі сільськогосподарського призначення мають прямий вплив на стабільність аграрного сектору. Чинне законодавство України виходить з того, що власність на сільськогосподарські землі повинна приносить користь не тільки власнику землі, а й державі в цілому. Саме тому, держава встановлює обмеження щодо здійснення власником його правомочностей (обмеження максимальної площі земельної ділянки, зміна цільового використання, умови оренди землі, порядок відчуження тощо), але при цьому державою також встановлюється і ціла низка гарантій щодо прав власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аудит економіки України 2030. *Кабінет міністрів України*, 2020. 123 с. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-audit.pdf> (дата звернення 16.04.2021).
2. Ведення Державного земельного кадастру: актуальні показники. *Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру*, 14.04.2021. URL: <https://land.gov.ua/vedennia-derzhavnoho-zemelnoho-kadastru-aktualni-pokaznyky-43/> (дата звернення 16.04.2021).
3. Земельний довідник України 2020. *AgroPolit.com*, 11.03.2020. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelnyy-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelniy-fond-krayini> (дата звернення 18.04.2021).
4. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001, № 2768-III (Редакція станом на 17.03.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#n792> (дата звернення 18.04.2021)
5. Конституція України: Закон України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (Редакція станом на 01.01.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 18.04.2021)
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні: Закон України від 10.07.2018 р. № 2498-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 37. с. 277
7. Ряснянська А. М. Світовий досвід формування власності на землю. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 7. С. 58 – 62. URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/14.pdf> (дата звернення 14.04.2021)